

Title	မန္တိမာစကား၏လိင်ခွဲခြားအသုံးများ
Author(s)	Htet, Htet
Citation	外国語教育のフロンティア. 2023, 6, p. 107-115
Version Type	VoR
URL	https://doi.org/10.18910/91032
rights	
Note	

Osaka University Knowledge Archive : OUKA

<https://ir.library.osaka-u.ac.jp/>

Osaka University

မြန်မာစကား၏လိင်ခွဲခြားအသုံးများ

ビルマ語における性の区別

HTET HTET

要約

本稿では、ミャンマー語において生物学的な性がどのように表現されているのかについて記述する。主に女性を表す語に焦点を当てつつ、意味論の観点から分析した結果を述べることで、社会言語学的研究の一助となることを目指すものである。はじめに本稿における「性」の定義について述べる。そして、ビルマ語において女性を表す様々な語や性を区別しない語の例を挙げる。パーリ語からの借用語における特徴についても簡潔に述べてから最後に考察を述べる

キーワード：意味論、(生物学的な)性、社会言語学

နိဒါန်း

ဤသုတေသနကို မြန်မာစကား၏လိင်ခွဲခြားမှုအသုံးများဟု အမည်သတ်မှတ်ပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကားအတွင်း လက်တွေ့နယ်ပယ်တွင် "utterance" ခေါ်အသုံးပြုစကားခွန်း၊ စကားရပ်များစွာရှိသည့်အနက် "gender" ခေါ် လိင်ခွဲခြား၍ သတ်မှတ်အသုံးပြုရသော အသုံးအနှုန်း (usage) များလည်းရှိသည်။ ကျောင်းသုံးမြန်မာသဒ္ဒါ၌လည်း စကားလုံးများကို ပုလ္လိင်၊ ကုတ္တိလိင်၊ နပုလ္လိင် ဟူ၍ အတန်းအစား (၃) မျိုးသတ်မှတ်ထားပါသည်။ နပုလ္လိင်သည် ကျားမကွဲပြားမှုမရှိ၊ ယခုစာတမ်းတွင် ကုတ္တိလိင်ခေါ် မိန်းကလေးကိုယ်စားပြုစကား အသုံးအနှုန်းများကို အတ္ထဗေဒ (semantics) စနစ်အရ စစ်တမ်းပြုဖော်ပြထားပါသည်။ ကုတ္တိလိင်ကိုယ်စားပြု အသုံးအနှုန်း အားလုံးကိုမဖော်ပြဘဲ အနည်းဆုံး (၁၀) ခုမှ အများဆုံးအရ (၂၀) အတွင်းသာထည့်သွင်းပါမည်။

၁။ ရည်ရွယ်ချက်

ဤသုတေသနစာတမ်းသည် မြန်မာမှုအတွင်းက အမျိုးသမီးအသုံးနှင့်ဆိုင်သော စကားအသုံးတို့ကို အတ္ထုဗေဒအမြင်အရ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာပြီး လူမှုဘာသာဗေဒ (sociolinguistics) လေ့လာမှုကို အထောက်အပံ့ဖြစ်စေရန်ရည်ရွယ်ပါသည်။

၂။ Data ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း

အမျိုးသမီးအသုံးအနှုန်းဆိုင်ရာမြန်မာစကားများကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာကြည့်သောအခါ အောက်ပါအတိုင်းတွေ့ရှိရပါသည်။

- (က) သူ - စကားလုံး ကပ်ထားသောအသုံးများ
- (ခ) မ- စကားလုံးကပ်ထားသောအသုံးများ
- (ဂ) ကတော်- အသုံးများ
- (ဃ) သမီး- အသုံးများ
- (င) မိ၊ မယ်၊ မေ -အသုံးများ
- (စ) လိင်ခွဲခြားမှု မကွဲပြားသောအသုံးများ
- (ဆ) အထွေထွေဟူ၍ ကဏ္ဍရပ်ခွဲ၍ စစ်တမ်းကောက်ယူထားပါသည်။

လိင်ခွဲခြားမှုမပီပြင်သည့်စကားအသုံးအနှုန်းများကို သီးခြားစာရင်းပြု၍ ဖော်ပြပေးပါမည်။

၃။ Gender လိင်ခွဲခြားမှုသဘော

ဘာသာစကားလေ့လာမှုနယ် (Linguistic field) တွင် gender ကို နှစ်မျိုးနှစ်စားတွေ့ရပါမည်။ (၁) သဒ္ဒါဆိုင်ရာလိင်ခွဲခြားမှု၊ (၂) sex အရအမျိုးသမီး အမျိုးသားဆိုင်ရာ လိင်ခွဲခြားမှုဖြစ်ပါသည်။

ဤစာတမ်းတွင်ပထမတစ်မျိုးကို မထည့်သွင်းပါ။ ဒုတိယလိင်ခွဲခြားမှုအမျိုးအစားဖြစ်သော gender ကိုသာ ဖော်ပြပါမည်။ ပထမတစ်မျိုးသည် "Grammatical category" ခေါ် သဒ္ဒါအရခွဲခြားမှုဖြစ်သည်။ ဒုတိယအမျိုးအစားသည် လူပုဂ္ဂိုလ် သို့မဟုတ် တိရစ္ဆာန် သို့မဟုတ် အရာဝတ္ထုတစ်ခုခုနှင့်ဆိုင်သည်။ "Grammatical category" ကို ဘာသာဗေဒက အသုံးပြုပြီး sex / gender ကို လူမှုဘာသာဗေဒက အသုံးပြုသည်။

၄။ Gender စကားလုံးများစုဆောင်းခြင်း

သူ ။ ။

အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားတွင် he (သူ) ၊ she (သူမ) ဟူ၍ နှစ်မျိုးအသုံးပြုသော်လည်း မြန်မာဘာသာစကားတွင် သူမအသုံးသည်မထင်ရှားပါ။ မြန်မာမှုအတွင်းက gender အသုံး သူသည် အများစုမှာ female သဘောသာဖြစ်သည်။

စကားအသုံးအနှုန်းများကို စုစည်းလိုက်သောအခါ အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရပါသည်။ သူနှင့်အတွဲအဖက်အဖြစ် သုံးရသောစကားမှာ သား ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်သူ၊ ကျောင်းသူ၊

အောက်သူ၊ အိမ်သူ၊ အညာသူ၊ မြို့သူ၊ တောသူ၊ ရန်ကုန်သူ၊ နန်းတွင်းသူ
စသည့်အသုံးအနှုန်းများကို အခြေခံစဉ်းစားပါမည်။

သားနှင့်တွဲဖက်စဉ်းစားလျှင် ပြည်သူပြည်သား၊ ကျောင်းသူကျောင်းသား၊
အောက်သူအောက်သား၊ အိမ်သူအိမ်သား၊ အညာသူအညာသား၊ မြို့သူမြို့သား၊ ရွာသူရွာသား၊
တောသူတောသား၊ ရန်ကုန်သူရန်ကုန်သား၊ နန်းတွင်းသူနန်းတွင်းသား စသည်ဖြင့်
ပြည့်စုံသည့်အတွဲအဖက်စကားရပ်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထူးခြားသောအသုံးများအဖြစ် ဖော်ပြပါ
အုပ်စုတွင်ပြည်သူ၊ အိမ်သူ ကိုတွေ့ရပါမည်။ ပြည်သူသည် သူစကားယူနစ်ကို
တွဲထားသော်လည်း gender ခွဲခြားမှုမရှိ၊ "people", "public" အဖြစ်
ယေဘုယျပြုသုံးပါသည်။ Semantics အရ အိမ်သူ၏ရည်ညွှန်းအနက်သည် "wife",
"spouse" (ဇနီး၊ မယား) ကိုရည်ညွှန်းပါသည်။

မ။ ။

မ အသုံးသည် ယေဘုယျအားဖြင့် မိန်းကလေးသုံးစကားအဖြစ်ထင်ရှားသည်။ မ-
အုပ်စုအဖြစ် စကားအသုံးများကို စစ်ကြည့်လိုက်လျှင် လူနှင့်တိရစ္ဆာန်ကို ခွဲခြားရပါမည်။

တိရစ္ဆာန် gender -မ

မြွေဖိုမြွေမ၊ ဒရယ်ဖိုဒရယ်မ၊ နွားထီးနွားမ စသည်တို့တွင် ဖိုမအတွဲအစပ်ကို တွေ့ရပါမည်။
လူ၊ တိရစ္ဆာန် မဟုတ်သော လျှပ်စစ်၊ အပင်ကဲ့သို့သောစကားလုံးများ၌လည်း လျှပ်စစ်အဖို၊

လျှပ်စစ်အမ၊ သင်္ဘောအဖိုပင်၊ သင်္ဘောအမပင် စသည်ဖြင့် အသုံးပြုလေ့ရှိပါသည်။

လူပုဂ္ဂိုလ်အရ Gender - မ

အမျိုးသမီးတစ်ဦးဦး၏ အခြေအနေ၊ အလုပ်အကိုင်၊ ခံစားမှုအရ စကားလုံး မ-ယူနစ်ကို နောက်ယူနစ်အဖြစ်ထား၍ အသုံးပြုပြောဆိုကြပါသည်။ အမည်နာမ သို့မဟုတ် နာမ်တစ်ခုခု၏ ရှေ့ဦးထားလျှင် ထူးခြားမှုမရှိသော်လည်း အခြေအနေ၊ အလုပ်အကိုင်ဆိုင်ရာနာမ်၏ နောက်နေရာတွင် မ- ကိုထားလျှင် မ ရည်ညွှန်းမှုအရ အမျိုးသမီးဖြစ်သည်။ အဆိုပါ မ-ကြောင့် လူမှုဘာသာဗေဒအဆင့်တွင် emotion တစ်ခုခုဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိပါသည်။

သက်ဆိုင်ရာအမည်၊ နာမ် တစ်ခုခု၏ နောက်တွင် မ-ယူနစ်ကို တွဲလျက် အသုံးပြုသောမြန်မာစကားများမှ ဥပမာအဖြစ်ပြရလျှင် မအေးကြည်မှ အေးကြည်မ၊ မပူစူးကပူစူးမ ဖြစ်ရသည်။ အလုပ်အကိုင်ဖြင့်တွဲ၍လည်း ဆရာဝန်မ၊ အင်ဂျင်နီယာမ၊ စာရေးမ၊ စုံထောက်မ စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ရှေ့ယူနစ် နောက်ယူနစ် ကို ခွဲမထုတ်နိုင်သောမိန်းကလေးကို ရည်ညွှန်းခေါ်ဝေါ်သည့် လုံမ စသည့်အသုံးတို့သည် မြန်မာ့လူမှုဆက်သွယ်ရေးတွင် တွင်တွင်ကျယ်ကျယ်သုံးနေပါသည်။

ထူးခြားသောအသုံးအဖြစ် ရွှေစာမ ကိုလည်းတွေ့ရပါသည်။ ရွှေစာမ သို့မဟုတ် မရွှေစာသည် ခံစားမှုပြအသုံး (emotional usage) ဖြစ်လာပါသည်။ ကတော်သည် မြန်မာစကား မဟုတ် မွန်စကားမှဆင်းသက်လာသည့်စကားလုံးဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာစကားအတွင်း ရောက်ရှိလာသောအခါ ဝန်ကြီးကတော်၊ ညွှန်ချုပ်ကတော်၊

ဆရာဝန်ကတော် စသည်ဖြင့် ဇနီး၊ မယား အဓိပ္ပာယ်ရည်ညွှန်းသည့် "euphemism" ခေါ်အယဉ်သုံးစကားတစ်ခုဖြစ်လာရပါသည်။

နတ်ကတော်၊ ပွဲစားကတော်၊ စာရေးကြီးကတော်ကဲ့သို့သော အသုံးများလည်း ရှိသေးသည်။

သမီး။ ။

သမီးအသုံးသည်ရှားပါးသည်။ စစ်သမီး အသုံးတစ်ခုသာတွေ့နိုင်မည်ထင်ပါသည်။ အမျိုးသားကို စစ်သား၊ အမျိုးသမီးကိုစစ်သမီးဟုသုံးသော်လည်း ရဲသား၏တွဲဖက်အသုံးမှာ ရဲမေ၊ကျောင်းသား၏တွဲဖက်အသုံးမှာ ကျောင်းသူ သာဖြစ်ပါသည်။

မိ-မယ်-မေ။ ။

ရွှေမိ၊ ခင်မိ ကဲ့သို့ အမည်နာမမျိုးသည် ရှေးကျသော မိန်းကလေးအမည်တစ်မျိုးဖြစ်သည်။ မိ ယူနစ်ပါလျှင် မိန်းကလေးကိုသာ ရည်ညွှန်းသည်။ ဥပမာ - နတ်မိမယ် ဆိုပါစို့၊ ယေဘုယျပြုစဉ်းစားလျှင် မိ၊ မယ် သည် မ- ယူနစ်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အတူ ကာယအလှမယ်၊ သင်္ကြန်မယ် စသည်ဖြင့် သုံးပါသည်။ မေ အသုံးများမှာ လုံမေ၊ ရဲမေ ကိုသာ တွေ့နိုင်မည်ထင်ပါသည်။ လူအမည်အတွင်း မေ ပါခဲ့လျှင် အများစုမှာ မိန်းကလေးဖြစ်ပါသည်။

အထွေထွေစကားရပ် / စကားခွန်းများ

အထွေထွေအဖြစ် သမ အသုံးကိုဖော်ပြပါမည်။ မြန်မာစကားတွင် လယ်သူမ အသုံးကိုတွေ့ရပါသည်။ လယ်သူမ နေရာတွင် လယ်သမ ဟု မသုံးပါ။ သို့သော် အငြိမ့်သမ၊ ဆေးလိပ်သမ၊ ယိမ်းသမဟုသုံးပါသည်။ အဆိုပါအသုံးများရှိ သမ နေရာတွင် သူမ ကို အစားမထိုးပါ။ -သမနှင့် -သူမ နှစ်ခုလုံးသည် မိန်းကလေး gender စစ်စစ်သာ ဖြစ်ပါသည်။

၄။ Gender မကွဲပြားသောအသုံးများ

ဖော်ပြပါ မြန်မာစကားလုံးများသည် gender လိင်ခွဲခြားမှုမပြုဘဲ ယေဘုယျပြု၍ အသုံးပြုရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဆရာဝန်၊ အင်ဂျင်နီယာ၊ ဘုရင်၊ အရူး၊ သူဌေး၊ သူနာပြု၊ စာရေး၊ သရုပ်ဆောင်၊ အဆိုတော်၊ ပါမောက္ခ၊ ဈေးသည် စသည်တို့သည် လိင်ခွဲခြားအသုံးပြုစရာမလိုပါ။ gender အရခွဲခြားလိုပါက ဆရာဝန်မ၊ ဘုရင်မ၊ အရူးမ၊ နာပိမ၊ စာရေးမ စသည်ဖြင့် မ- ယူနစ်ကို သက်ဆိုင်ရာနာမ်၏နောက်က ထည့်သုံးရပါမည်။ သရုပ်ဆောင်ဆိုပါက နာမ်၏ရှေ့က အမျိုးသား/အမျိုးသမီးကို ထည့်ပေးရပါမည်။ Nurse နာပိမ နေရာတွင် သူနာပြုမ ဟု အစားမထိုးပါ။ ထို့အတူ ဝန်ကြီး၊ ညွှန်ချုပ်၊ ပါချုပ်၊ ပါမောက္ခ နေရာများတွင်လည်း ဝန်ကြီးမ၊ ညွှန်ချုပ်မ၊ ပါချုပ်မ၊ ပါမောက္ခမ ဟူ၍မသုံးကြပေ။ ယင်းစကားလုံးတို့တွင် လိင်ခွဲခြားမှုမရှိဘဲ ယေဘုယျသုံးနိုင်သည့်ထူးခြားချက်တို့ရှိကြပါသည်။

၅။ ပါဠိGenderအသုံးအနှုန်း

လိင်ခွဲခြားသုံးနှုန်းမှုနှင့်ပတ်သက်၍ ပါဠိဘာသာစကား၌လည်း အမျိုးသမီး သီးသန့်သုံးရသော အသက်အရွယ်ဆိုင်ရာဂေါ်ရီကဲ့သို့သောစကား၊ နေရာ၊ တာဝန်ဆိုင်ရာ ဧကရီ၊ ဒေဝီ၊ မဟေသီကဲ့သို့သော စကားတို့ရှိကြသည်။

၆။ သုတေသနသုံးသပ်ချက်

ဤစာတမ်းသုတေသနနှင့်ပတ်သက်၍ ခြုံငုံသုံးသပ်ရသော် ဘာသာဗေဒ-သဒ္ဒါအရ ခွဲခြားမှုမဟုတ်ဘဲ sex အရ လိင်ခွဲခြားမှုသည် sociolinguistics အတွက် များစွာအသုံးဝင်သောလေ့လာချက်ဖြစ်ပါသည်။ Usage များကို အတ္ထဗေဒအရ စိစစ်ပြီး အချက်အလက်စုဖွဲ့ထားသည်။ အချို့စကားအသုံးများကို logical process အရ ဆင်ခြင်သုံးသပ်ပြထားပါသည်။ သမ/သူမ ကဲ့သို့သောအသုံးမျိုးဖြစ်ပါသည်။ သမီး ကဲ့သို့ မယ်၊ မ ကဲ့သို့အသုံးများသည် အသုံးဝင်အသုံးတွင်သော်လည်း စကားရပ်အနေဖြင့်ရှားသည်။ သူ- ယူနစ်၊ မ-ယူနစ် တွဲသည့်အသုံးတို့ကမူ အခြားစကားထက် ပို၍ အရှိများသည်။

သင်္ဘောပင် အဖို၊ အမ၊ ဝတ်ဆံဖို၊ ဝတ်ဆံမ၊ လျှပ်စစ်အဖို၊ လျှပ်စစ်အမ၊ စကားဖို၊ စကားမ ကဲ့သို့သောအသုံးများသည် ထူးခြားသည်။ အားလုံးကိုခြုံကြည့်လိုက်လျှင် မြန်မာစကား၏လိင်ခွဲခြားအသုံးများသည် အမှတ်တမဲ့နေလျှင် သတိမထားမိနိုင်ပေ၊ လူမှုဘာသာဗေဒ၊ အတ္ထဗေဒအရ သတိပြုစဉ်းစားနိုင်ရန်ဖော်ထုတ်အပ်ပါသည်။

မြန်မာစကား၏လိင်ခွဲခြားအသုံးများ (HTET HTET)

ကျမ်းကိုးစာရင်း

Crystal, David. (2008) *A dictionary of linguistics and phonetics* (Sixth Edition). New Jersey: Wiley-Blackwell.

Howard Jackson and Etienne Zé Amvela (2000) *Words, Meaning and Vocabulary: An Introduction to Modern English Lexicology*. London, New York: Cassell.